

Bulletin européen

Anul VII, N.65

Februarie 1980

Noi Tracii

Fondator: Prof.Dr. Iosif Constantin Drăgan

ACTELE CELUI DE AL DOILEA
SIMPOZION DE TRACOLOGIE

Tracii, Pelasgii, Aheenii, Ionienii, Eolienii și Dorienii

Vladimir I. Gheorghiev

continuare

Aheii, Argeenii și Pelasgii

Aheii locuiau la început în Tesalia Meridională (cf. *Achaia Phthiotis*). Numele de Ahei nu poate fi explicat etimologic prin limba greacă, deci trebuie să fie de origine preelenică. Există două etimologii foarte verosimile: comparația cu cuvântul latin *acqua* “apă” și corespondenții săi din alte limbi indoeuropene, sau cu cuvântul sanscrit *sakhay-*, avestic *haxa-* “prieteni, tovarăș” etc. Această problemă e discutată în detaliu de M.B. Sakellariou (*Peuples préhelléniques d'origine indo-européenne*, Atena, 1977, p. 231-243). Proto-Aheenii au fost deci un trib (o populație) preelenică (= pelasgică), elenizată (cf. Sakellariou, op. cit. p. 235). Această teză se bazează pe informația lui Heordot (VII 94-95), care scrie: “Eolienii...; odinioară după spusele Grecilor se chemau Pelasgi”.

In Iliada și Odiseea Grecii sunt numiți *Argeioi*, *Achaioi* și *Danaoi*.

E deci vorba de o uniune tribală (*triphylos*).

Etnonimul *Argeioi* derivă de la toponimul *Argos*, care însemna “orașul alb”, (din *argos asty*) și e un cuvânt grecesc, cf. gr. *arges* “alb, strălucitor”. Acest toponim apare adesea în Grecia:

a) *Argos (Orestikon)* în bazinul râului Haliacmon.

b) *Argos* în insula Feacienilor.

c) *Argos (Amphilochikon)* în Epirul de Sud.

d) *Argeis* în Tesalia de Nord.

e) *Argos (Pelasgikon)*, o denumire din câmpia Tesaliei, aproape de râul Peneu și înseamnă “Argosul din vechea regiune a Pelasgilor”.

f) *Argos (Iason sau Achaikon)*, cel mai mare oraș al Argolidei, a cărui fortăreață se numea *Laris(s)a*, și în același timp denumirea întregii regiuni și chiar a Peloponezului: *Argos Iason* “Argosul ionian” reprezintă o derivație regresivă din **Iasi*, loc. pl. de la *Iaones* “Argosul din ținutul Ionienilor”. Prin urmare, acest oraș (sau regiune) purta la început denumirea preelenică de *Laris(s)a*, dar odată cu ocuparea Peloponezului de către Greci, aceștia au impus numele de *Argos*. Ionienii au fost primii Greci din Peloponez, și orașul a primit la început numele de *Argos Iason* “Argosul ionian”, dar când a fost cucerit de Aheii, Argeenii (și Danaii) și-a schimbat numele în *Argos Achaikon* sau *Argeda (chora)*.

g) *Argos*, oraș din teritoriul Troezenii (în Peloponezul de Nord-Vest)

h) *Argos*, oraș din insula *Nisyros*.

După repartitia geografică a toponimului studiat ajungem la următoarea concluzie:

Argeioi era numele unui trib (sau populații) grecești al cărui *habitat* primitiv a fost Grecia de Nord-Vest. Plecând de aici în mileniul al III-lea sau cel mai târziu la începutul mileniului al II-lea, Argeenii au cucerit regiunea numită mai târziu Tesalia (la Sud de Peneu), care fusese locuită până atunci de triburile preelenice (pelasgice). Poate că atunci s-a schimbat și numele celei mai vechi regiuni menționate (probabil *Pelasgia*, cf. *Pelagiotis*) în *Argos (Pelasgikon)*, așa cum mai târziu după cucerirea ei de către tribul grec *Thessaloi* a primit numele de *Thessalia*. Aici s-a format o uniune tribală (*triphylos*) constituită din Argeioi, locuitorii din *Argos Pelasgikon* (Tesalia de Nord), Achaioi, locuitorii din *Achaia (Phthiotis*, în Tesalia de Sud) și Danaoi (cf. numele râului *Api-danos* în ținutul numit mai târziu *Tessalotis*). (Numele *Danaoi* nu are o etimologie sigură, poate fi de origine grecească, cf. tribul iranian (scit) *Danawo*, sau preelenică). În această uniune tribală Aheii (și Danaii) au fost apoi elenizați (eolizați) de către Argeenii. Spre mijlocul mileniului al II-lea, Argeenii, Aheenii și Danaii au invadat Peloponezul și s-au suprapus peste Ionieni și au alungat o parte dintre ei. De aceea, Homer îi numește pe Grecii către sfârșitul epocii miceniene *Argeioi*, *Achaioi* sau *Danaoi* fără nici o distincție.

În a doua jumătate a mileniului al II-lea Argeenii, Aheii și Danaii au colonizat anumite părți de pe litoralul Asiei Mici de Sud-Vest și Sud (cf. *Argos*, oraș în Caria și *Argos = Argeiopolis*, oraș în Cilicia), precum și insula Cipru. Pe atunci Hitiții îi numeau *Athiyawa* și *Arza(u)wa*. Intrucât în

(arcado-)cipriotă *g(e)* s-a schimbat în *(d)ze*, rezultă că *Arza(u)wa* provine din **Argewya* și din **Argewes*, cf. lat. *Argivi* (Gheorghiev, *La toponymie ancienne de la péninsule Balkanique et la thèse méditerranéenne*, Sofia, 1961, p. 23-24.

Ionienii, Eolienii, Dorienii și Pelasgii

Herodot (VIII 44) scrie următoarele despre elenizarea locuitorilor Aticei: "Locuitorii Aticei, care pe vremea Pelasgilor ocupau ținutul Eladei de azi, erau Pelasgii cunoscuți sub numele de Cranaeni; în timpul domniei regelui Cecrops, au fost numiți după numele său, Cecropizi; când puterea a fost luată de Erehteu și-au schimbat numele în Atenieni; când Ion fiul lui Xutos a ajuns rege, au luat numele de Ionieni. Această informație dată de Herodot e extrem de importantă și confirmă faptele.

Atica se chema *Atthis*, cu adjectivul *atthikos* (rar) = *attikos*. Numele *Atthis* provine de la **ak-ti-s*, care corespunde substantivului grec *akte* "pantă abruptă" și adjectivului preelenic = pelasgic *att(h)ikos* este genetic identic cu greul *aktikos*, derivat de la *akte*. Această explicație este confirmată de informația dată de Ștefan din Bizanț, unde citim *Akte, hutos he Attike ekaleito...* ("Akte așa se numea Atica"). Ori, schimbarea fonetică *kt tth* nu este grecească, ci preclasică, adică pelasgică. Denumirile *Atthis, Athikos* = *Attikos* sunt deci de origine pelasgică. Se confirmă astfel informația lui Herodot că Atica a fost locuită odinioară de Pelasgii ulterior izgoniți.

Un alt pasaj din Herodot (VII 94-5) referitor la Peloponezieni descrie astfel elenizarea acestei peninsule: "cât timp aceștia (= Ionienii din Asia Mică) au locuit în Peloponez, ținutul numit azi Achaia, mai înainte ca Danaos și Xutos să fi venit în Peloponez, Ionienii, după spusele Grecilor, se chemau Pelasgi Aigialeeni; de la Ion, fiul lui Xutos au luat numele de Ionieni. Insularii...; și ei erau o populație pelasgică, care mai târziu s-au numit ionieni, pentru același motiv ca Ionieni din Dodecapolis veniți din Atena. Eolienii...; după spusele Grecilor, se numeau Pelasgi".

După același autor (I, 146, II, 171, VII 94), populația veche din Argos și Arcadia era de origine pelasgică. Pe de altă parte, arătând că Atenienii erau vechii Pelasgi, Herodot subliniază că Spartanii, adică Doriienii, au fost dintotdeauna de origine greacă (I 56).

După informațiile lui Herodot, confirmate și de alți autori greci vechi, și după datele lingvistice, mai ales cu ajutorul toponimiei din Grecia antică se conturează *grosso modo* următoarea schiță a etnogenezei Pelasgilor și Grecilor.

În mileniul al III-lea, Grecia meridională și centrală, mărginită la Nord de o linie formată aproximativ de râurile *Achéloos-Pamisos-Peneu* era locuită de Pelasgi, mai exact de diferite triburi pelasgice. În acel timp Proto-Grecii locuiau regiunea Greciei actuale de Nord-Vest, adică Epirul, Tesalia Occidentală și de Nord, Pieria, etc.

Pelasgii au fost deci poporul care a dezvoltat în Grecia civilizația neolitică și apoi extraordinara civilizație eladică veche I (± 2700 -2450) și

II (± 2450-2200).

Către sfârșitul celui de al III-lea mileniu și începutul celui de al II-lea (Eladicul vechi III: ± 2200-1950), Grecii au început să invadeze teritoriul Pelasgilor. Primii au fost Proto-Ionienii, Iaones, care locuiau la început probabil în regiunea râului *Ion* (dela *Iaon), în Tesalia de Nord-Vest. Plecând de aici către Sud au ocupat Beoția (al cărui vechi nume era *Aoniā*).

Apoi Proto-Eolienii (= Argeenii) au pornit către Sud. Ei au ocupat Tesalia și unele regiuni învecinate și au elenizat pe Ahei (vezi mai sus). Mai târziu, către mijlocul mileniului al II-lea, Proto-Eolienii au năvălit în Peloponez, suprapunându-se peste Proto-Ionieni, care au fost în parte asimilați și în parte constrânși să emigreze. Miceniana din sec. XIV-XIII reprezintă un dialect grec mixt cu elemente eoliene și ioniene (Gheorghiev, *Introduzione alla storia delle lingue indoeuropee*, Roma, 1966, 55-91).

Herodot afirmă pe bună dreptate, că Dorienii au fost Greci dintotdeauna. Așa cum am văzut mai înainte, atât Ionienii cât și Eolienii s-au suprapus peste Pelasgi, asimilându-i. Dorienii, din contra, au început să se deplaseze către sfârșitul civilizației miceniene invadând teritoriile deja elenizate.

va urma

Prima parte a acestei comunicări a apărut în numărul precedent al revistei noastre. În titlu s-a strecurat însă o greșeală de tipar (*Bolienii* în loc de *Eolienii*), care desigur n-a scăpat atenției cititorilor noștri.

AUTOHTONISMUL DACIC IN VIZIUNEA LUI BLAGA

de Emil Manu

Deși o temă izolată în opera lui Lucian Blaga, mitologia dacă infuzează ca viziune și filosofia și poezia acestui mare transilvan. Concret, e vorba de Zamolxe, marele preot dac, ajuns zeu, creatorul religiei dace monoteiste, căruia Blaga i-a consacrat un "mister păgân", o piesă de teatru poetic. Drama *Zamolxe* a fost scrisă între 1920-1921 și publicată în 1921, la editura "Ardealul" din Cluj, 80 de pagini ilustrate de G. Șerban. A doua ediție, ușor modificată, a apărut în 1942, în seria Opera dramatică vol I, Sibiu. Până acum au apărut în total patru ediții identice cu cea din 1942.

Piesa a fost jucată în mai multe rânduri (1924, 1967, 1976) și a constituit un punct de plecare pentru libretul operi *Zamolxe* de Liviu Glodeanu.

În ediția de opere, vol. IV (1977) îngrijită de Dorli Blaga ni se dau amănunte semnificative în legătură cu manuscrisul piesei din care reiese faptul că a fost scrisă pentru Vasile Pârvan, acel mare istoric și filosof tragic, inițiator al unei revitalizări a tracismului ca spiritualitate românească.

Interesantă pentru descifrarea viziunii mitologice a filosofului Blaga și mai ales pentru posibila biografie a lui Zamolxe, e lămurirea publicată de dramaturg și adresată cititorului: "Istoria ne-a păstrat aproape numai numele acestui profet trac. Religia lui Zamolxe și anecdota în jurul căreia se țese acțiunea acestui mister nu sunt, prin urmare, decât o creațiune a autorului".

Drama e scrisă în versuri albe și e tratată de mai toți exegeții poetului, printre care G. Călinescu, drept o operă poetică, în rândul cunoscutelor sale volume, apropiată mai ales ca sensibilitate de *Pașii profetului*. Care e pe scurt subiectul dramei? Într-un decor de munte (evident, peisajul e transilvan), într-un timp mitic dacic, la gura unei peșteri, acoperit cu o blană de căprioară, bătrân peste fire, Zamolxe își spune monologul autobiografic, în realitate un poem panteist:

Lac îmblânzit de zile fără vânt sunt eu
și-s singur.

Atât de singur că de mult uitat-am să mai fac deosebire
între mine și-ntre lucruri.

În fond, Zamolxe își rezumă și biografia și opera:
Departe ești poporul meu dac, neam de urși.
Religie nouă și vânjoasă încercat-am să-ți aduc

din inima necunoscutului.
Voiam să-ți fiu un bun răsad,
dar tu, ne-nțelegându-mi rostul, i-ai lovit
cu pietrele vorbele.

Acest mister, conceput ca o dramă de idei, explică în formă simbolică, în speță literară, o problemă de istoria religiilor. Profetul dac, Zamolxe se revoltă împotriva zeilor daci și descoperă ca adevărat un singur zeu, Marele Orb (corespondentul Marelui Anonim din sistemul filosofic al lui Blaga), care se identifică total cu misterul cosmic al existenței, cu neînțelesul lumii, cu Dumnezeu (în expresia creștină). Astfel, în concepția bătrânului profet Zamolxe, Dumnezeu ar fi un orb bătrân; fiecare om e copilul lui și fiecare îl poartă de mână prin lume. E în această concepție un panteism dionisiac, Dionisos fiind un zeu grec de import, un zeu de origine tracă. Religia dacă e o religie dionisiacă, pentru că din punct de vedere al trecerii prin existență, spune Blaga, Dacii nu trăiesc ci “se trăiesc”, fără să aibă sentimentul de frică în fața morții. Sau mai metaforic, tot în expresia dramei *Zamolxe*, ei se confundă cu natura însăși, fiind și stihii și stânci și fulgere și izvoare și cântece.

Predica lui Zamolxe e considerată de marele preot oficial al Dacilor (Magul, în piesă) o erezie și la îndemnul său profetul este lapidat.

Rănit de loviturile pietrelor, bătrânul profet se retrage în munți, se depărtează de lume, dar ideile lui încolțesc, prind viață, religia cea nouă se răspândește. Magul, un fel de sacerdot ce reprezintă simbolic ideea de putere lumească, își dă seama că ideile profetului devenit schivnic au aderență organică la sufletul poporului dac, și atunci recurge la o strategie de ordin filosofic: se gândește la divinizarea lui Zamolxe, la transformarea lui oficială în zeu, la un fel de canonizare, la minimalizarea lui prin așezarea alături de ceilalți zei daci. El știe că un zeu devenit statuie nu mai e periculos; periculoși sunt numai zeii interziși. În acest scop comandă unui sculptor grec, unui cioplitor, o statuie a zeului Zamolxe pe care o așează în templu, în rând cu statuile zeilor tradiționali.

Bătrânul Zamolxe, orb și de nerecunoscut, își părăsește peștera din munți și se reîntoarce printre oameni. Plin de mânie, intră în templu, apucă furios statuia ce-i înfățișa chipul și o sfarmă. Mulțimea revoltată, îl omoară, lovindu-l cu bucăți din statuia fărâmată.

Dar deabia după ce drama se consumă, Dacii își dau seama de adevărul concepției lui Zamolxe: Marele Orb se revelează prin sacrificiul profetului său, ceea ce, pe plan ideologic, e un fel de creștinism *avant la lettre*.

Magul spera ca punând în templu “simulacrul” lui Zamolxe, statuia lui, poporul să-i uite învățătura; prin integrare în seria comună a zeilor inventați de imaginația poporului, Zamolxe își pierde originalitatea de creator. După cum se vede, rezolvarea dramatică are mai mult un sens poetic și filosofic. Magul, prin înghețarea mitului lui Zamolxe în marmură, era un ucigător de vise; o spune chiar personajul central al piesei într-un dialog final:

Eu - zeu?
Credința mea v-a ispitit - altare,
cu mii de jertfitori netoți!
La luptă pumni!
Vrăjmașul?
Ești tu - numai tu, un chip de piatră-ncoronat
Cu nemurire
și dezmiertat cu jocuri de fecioare.
Zeule Zamolxe, cât ești de alb, zăpadă!
Dar visul meu e cald și te topesc.
Aici sunt eu și omenescul meu gând,
Acolo?
Eu, zeul,
și toți bețivii jertfei.
Statuie,
cu povara ta de munte
mi te ridici pe piept.
Blestem, ucigătorule de visuri!

Incercarea lui Blaga de a construi simbolic un panteon dac, spune G. Călinescu, cu șase zei, dintre care unul singur cu cap de bour, amintește de mitologiile dacice ale lui Bolintineanu și Eminescu. Spre deosebire de concepția înaintașilor săi, în această privință, panteonul lui Blaga, însă, nu e reconstituire romantică, ci o proiecție de sistem filosofic, de intuire a unei mentalități trace.

S-a spus că drama *Zamolxe* e “un prim pas de a încadra dionisiacul nietzschean în tradiția românească”(G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, 1941, p.793). Dar observând cu atenție lucrurile, în această dramă dedicată lui Vasile Pârvan, Blaga sondează un trecut al poporului român, revelând un mister tragic: Caracterul dionisiac al dramei nu e împrumutat în mod neapărat de la filosoful german, ci pur și simplu era o constantă a mentalității noastre țărănești. Zeița vegetalului, a roadelor, a pământului e o dimensiune a sensibilității românești. Nici trimiterea neapărată la expresionism nu e o explicație în absolut; numai forma misterului și nu fondul ne amintește de teatrul lui Werfel sau Basin-clever. Toată substanța piesei trebuie raportată la o viziune românească agrară, chiar pastorală, de fond naturist.

Concepția despre Marele Orb este pur și simplu o altă față, o replică poetică a Marelui Anonim (din filosofie), iar panteismul lui Blaga nu este echivalent cu o mistică naturalistică (cum îl tratează Ov. S. Crohmălniceanu în *Lucian Blaga*, 1969, p. 163) ci o caracteristică a întregii poezii publicată de Blaga în acei ani. Acest panteism; în expresie poetică și-a pierdut caracterul mistic nu însă și pe cel mitic, s-a “degradat” sau în termenii lui Mircea Eliade s-a “desacralizat”. Chiar întreaga dramă *Zamolxe* este un exemplu de desacralizare, în care fantezia poetului e suverană, trecând peste orice mistică, fie ea chiar tradițională. Scopul lui Blaga n-a fost refacerea unor itinerarii mistice trace și traducerea acestor itinerarii

posibile în expresie poetică. Drama lui Blaga nu incită la religiozitate și nici nu creează o stare panteist-mistică, ci numai o stare poetică. Un critic dintre cei mai aplecați asupra fenomenelor poetice românești, Pompiliu Constantinescu, definea acest panteism ca fiind un tradiționalism de esență tracă, complicat cu legendarul simbolic, un fel de simbolism folcloric, vorbind și înțelegând un folclor arhaic (*Poezia D-lui Blaga*, în *Vremea*, 24 sept. 1933).

Ion Pillat sesiza în articolul *Lucian Blaga și specificul românesc* (în *Ultima oră*, 24 februarie, 1929) faptul că autorul *Poemelor luminii* "se aplică în adâncimile nebănuite ale descântețelor, ale bocetelor, ale colindelor. Aceste forme străvechi, pline de ființa unor mituri pierdute, încărcate și pietrificate de taine ce ne depășesc, le dă viață într-o atmosferă de început și sfârșit de lume".

În cazul piesei *Zamolxe*, care, deși pirandeliană (G. Călinescu) sau expresionistă (Ov. S. Crohmălniceanu) în formă, este profund originală în conținut, ca viziune filosofică și poetică, fiind, într-un cuvânt un sondaj în mitologia tracă, sondaj verosimil tocmai prin simbolismul lui perfect. Adăugăm la aceste comentarii ideea că în constelația dramei *Zamolxe* se pot găsi în opera lui Blaga numeroase idei și imagini, idei, de exemplu, în *Spațiul mioritic*, *Diferențiale divine*, *Ferestre colorate*, imagini în volumul de poeme *In marea tăcere* (1924); în acest volum, din urmă, aflăm un poem intitulat chiar *De mână cu Marele Orb*. Poemul e panteist iar figura Marelui Orb, o figură de țaran român ce coboară dintr-un mit trac:

Il duc de mână prin păduri.

Prin șară lăsăm în urma noastră ghicitori.

Din când în când ne odihnim în drum.

Din vânăta și mocirloasa iarbă

Melcii jilavi îi urcă-n barbă.

Zic: Tată, mersul soriilor e bun.

El tace - pentru că-i e frică de cuvinte.

El tace - fiindcă orice vorbă la el se preschimbă-n fapte.

Lucian Blaga e un mare creator modern, ca structură estetică, dar are în poezia sa un fond național arhaic, după cum însuși mărturisește într-un interviu din 1926: "Poezia care-mi convine mie, deși e ultra modernă, o cred însă în anumite privințe mai tradiționalistă decât obișnuitul tradiționalism, fiindcă reînnoiește o legătură cu fondul nostru sufletesc primitiv, nealterat nici de romantism, nici de naturalism, nici de simbolism. Îți voi da un exemplu din artele plastice: Brâncuși. Acest artist reia o tradiție cu mult mai veche decât așa zisa sculptură tradiționalistă, înnoind firul cu fondul nostru primitiv. Pentru această artă sunt și eu. Aș spune pentru un tradiționalism metafizic, trecând peste, dacă vrei, trecutul apropiat, și făcând legătură cu elementele mai primare ale fondului nostru sufletesc."

Și care este acel fond primar? Cel dacic!

NICOLAE IORGA SI IDEEA TRACO-GETO-DACA

VASILE VETIȘANU

III

NEAMUL TRACILOR - MAI PRESUS DE VEACURI SI MILENII

Anticipând rațiunea istorică a cercetărilor legate de fenomenul trac, Iorga ne apare ca un contemporan al nostru prin felul său de a întrezări acea mutație de perspectivă asupra devenirilor istorice. El scrie: “Astăzi prin confruntări istorice, prin metoda de a recurge la paralele din alte locuri și în alte epoce, procesul de dezvoltare înaintea căruia cad periodizările stricte între vremuri și în subîmpărțiri, apare cu mult mai limpede, permițând să se recunoască o acțiune organică, peste același fond și cu exercitarea acelorași influențe, mai presus de veacuri și milenii”. Într-un capitol intitulat “Tracii”, Iorga reia mărturiile cele mai vechi despre neamul Tracilor, găsind în ele inepuizabile modalități de interpretare, care trec peste ceea ce este minor, și rețin esența problemei, ceea ce, adică, se înfățișează ca o permanență în existența acestui popor. Convins de atari realități, Iorga scrie că Tracii erau un “neam puternic, de o statură impunătoare, dârz, dar voios la petreceri, doritor de vin, de cântec, de

Vila lui N. Iorga din Sinaia, de unde a fost ridicat de asasinii legionari în seara zilei de 27 noiembrie 1940.

danț, gustând viața, deși cu o pornire de a o întrece”. N-au fost, așadar, acești Traci niște robi ai vieții, ci stăpâni ai acesteia, vestiți în lupte pentru eroismul lor legendar. N-au fost aplecați nici spre faptele josnice, fiind dominați de spiritul dreptății, iar plăcerile acestei lumi nu însemnau pentru ei o pierdere, ci o înțelepciune care îi înălța dincolo de clipa trecătoare, considerând că toate ale acestei lumi, dacă sunt trăite în frumuseță, rămân nemuritoare. Așa spusese Zamolxe, înțeleptul lor.

Există o întreagă epopee a muncii la Traci, având preocupări din cele mai alese, care-i leagă și mai mult de țara și de pământul lor. “Tracii, spune Iorga, sunt, cum am văzut, ciobani, dar și plugari. Monede de lângă muntele Pangeu prezintă un Mercur bărbos între două care cu boi. Derroni au pe moneda lor plugarul. S-a putut califica mai târziu Moesia de “hambarul Cererei”, cum țările noastre vor fi pentru Turci “chelarul” grânelor. Ogoarele sunt despărțite cu pietre, ceea ce înseamnă lucrul individual sau pe familii. Pe lângă acestea, apar ca munteni, meșteri în descoperirea și extragerea metalelor din stânca lor”. Intenția lui Iorga nu era aceea de a crea cu orice preț o imagine ideală despre Traci. Deseori el revine asupra unor texte cunoscute ale unor autori români și străini, face comparații și dezvăluie atribute trăsături psihologice, menite să înlăture prejudecata conservată în timp. Referindu-se la viața de familie a Tracilor, Iorga notează cu pătrundere că, dacă poetul Menandru, el însuși Trac, exagerează neînfrânarea patimei pentru femei a neamului, dacă se vorbește despre cele 12 femei ale acestor barbari (Strabon, nota autorului), nu înseamnă că e vorba de “căsătorii”, și să nu uităm că scriitorul comic vrea să facă pe ascultători să râdă, ca și când e vorba de sărbătorile cu preotese”. Să ne oprim la altceva, la ceea ce este semnificativ, după Iorga, la “autohtonii lor, la legătura cu pământul pe care-l ocupă, și azi prin urmașii lor, a Tracilor sau Thracilor, Threicilor blonzi... Nu vedem pe cine ar fi înlocuit ei pe o hartă așa de vastă, de la Vistula la Bug și de la Carpații Nordici în Arhipelag și în Asia Mică, și pe ce drumuri din ce impuls, în ce stare de spirit și cu ce idee de viitor în minte ar fi putut veni...Un Samothrakeion pare să însemne comunitate tracă. Zeii din Samothracia sunt adorați într-adevăr la Kallatis ca și la Odessos, la Tomi, la Histria, ca și la Dionysopolis”.

În ciuda tuturor legăturilor și amestecurilor posibile în decursul veacurilor, Tracii au rămas ei înșiși, un neam ales, ce seminții răsfirate pe spații întinse. Aceste seminții au intrat în istorie și în legendă, fie că e vorba de Edoni, de Bessi sau de Geto-Daci. Toate dovedesc, arată Iorga, că “Tracii sunt fără îndoială o nație, una singură ca limbă, ca datine și ca religie. Viața lor începe prin seminții, a căror tradiție au continuat-o sub deosebitele nume pe care le-au luat, schimbându-se și graiul în decursul timpurilor”. Iată atâtea idei pe care Iorga le dăruie contemporanilor săi pentru cunoașterea “celui mai numeros neam, după cel al Indienilor”, care este neamul Tracilor. Multe din aceste idei așteaptă să fie înțelese în adâncimea de sensuri pe care le comunică, într-o neconținută legătură cu tot ce s-a dezvoltat, material și spiritual, în spațiul tracic, prin Geto-Daci.

PIETRELE DACILOR VORBESC

George G. Ivan

Paul Mackendrick, "Pietrele Dacilor vorbesc", Editura științifică și enciclopedică, 1978.

Milenarele permanențe culturale de pe actualul teritoriu al României, originea romană a poporului și a limbii române, continuitatea neîntreruptă a Daco-Românilor în spațiul carpato-dunărean-pontic sunt câteva din ideile importante ale operei "Pietrele Dacilor vorbesc", de arheologul american Paul Mackendrick, autorul unor valoroase și cunoscute studii despre istoria și civilizația Romei și a Greciei antice: "Pietrele fără glas vorbesc" (1960), "Pietrele grecești vorbesc" (1962), "Pietrele iberice vorbesc" (1969), "Romanii la Rin" (1970), "Franța romană" (1972).

Pentru a crea aceste sinteze originale de un înalt nivel științific, istoricul și arheologul american a studiat la fața locului materialele arheologice, a vizitat șantiere arheologice în plină activitate, a cercetat cu atenție muzeele provinciale și a discutat diferite chestiuni controversate cu arheologii și istoricii țării respective. Menționăm că Paul Mackendrick este cunoscătorul mai multor limbi clasice și moderne și că a învățat numai în doi ani limba română pentru a putea folosi direct publicațiile de specialitate de la noi, necesare la redactarea acestui valoros volum.

În cap. I ("România în preistorie"), arheologul american susține că "adevărata istorie a României începe încă din epoca neolitică, adică cu cel puțin 4000 de ani înainte de era noastră".

În continuare, vom reda aceste memorabile cuvinte, cu rezonanțe solemne de odă pindarică, ce reprezintă o lapidară sinteză a întregului volum: "Imi consacru cartea acelor oameni ai antichității române și istoriei lor de peste șase milenii care începe cu eleganții sculptori neolitici de la Cernavodă și cu olarii dela Cucuteni și se încheie cu luptătorii căzuți eroic pe zidurile Histriei, la începutul secolului al VII-lea e.n., în încercarea lor disperată de a rezista invaziei Slavilor". "Gânditorul" și soția sa, două statuete descoperite pe teritoriul Dobrogei (Cernavodă), pot fi comparate pe plan artistic cu statuetele cicladice din aceeași perioadă istorică, iar

autorul emite ipoteza, de altfel plauzibilă, că în mileniul al IV-lea î.e.n. ar fi existat legături pe mare între bazinul mediteranean și regiunea cuprinsă între Dunăre și Pontul Euxin. Tot din neolitic datează altarul de teracotă descoperit la Trușești (Botoșani), ale cărui chipuri de zeități incizate sunt asemănătoare cu cele găsite la Troia I (2600-2400 î.e.n.), sanctuarele de la Căscioarele, figurina de la Oltenița, vasul antropomorf de la Sultana Ilfov), figurinele de la Izvoarele (Piatra Neamț) și cele zoomorfe de la Hăbășești.

În cap. II ("Coloniile grecești de la Marea Neagră", Paul Mackendrick vorbește despre orașele elene de pe malul dobrogean al Mării Negre și stăruie cu o deosebită competență asupra influențelor culturale pe care le-au exercitat Grecii asupra Geto-Dacilor, fără ca aceștia din urmă să piardă propria cultură.

Cap. III ("În inima Daciei") prezintă, pe baza izvoarelor arheologice, drumul străbătut de Geto-Daci de la cultura lor pozitivă până la încheierea statului unitar, care a recucerit cetățile grecești de pe litoralul dobrogean al Mării Negre și care a ținut piept Romanilor aproape două secole, până când împăratul Traian l-a cucerit (106) și l-a transformat în provincie romană.

Paul Mackendrick ne înfățișează din punct de vedere arheologic cetățile statului dac, atât cele din Muntenia cât și cele din Transilvania. Sunt menționate fortificațiile geto-dacice de la Zimnicea (cea mai veche așezare getică, datând din sec. IV î.e.n.), Piscul Crăsanilor (sec. III - I î.e.n.), Popești (unde se găsea, prezumtiv Argedava, centrul politic al statului incipient dac, înainte ca Burebista să-și mute reședința în Munții Orăștiei).

Paul Mackendrick reînvie geniul militar și diplomatic al marelui rege dac Burebista, cel care a reușit să unifice triburile dacice, din Panonia până la Marea Neagră, spre Sud până în Balcani, spre Est până la Olbia, reprezentând în acel timp cea mai mare putere politică la Nord de Munții Balcani. Între 50-48 î.e.n., Burebista recucerește litoralul pontic de la Olbia până la Apollonia, precum și zona dintre Dunăre și Haemus, așa cum reiese din inscripția lui Acornion din Dionysopolis.

Au fost descrise din punct de vedere istoric și arheologic următoarele așezări din zona Munților Orăștiei, care alcătuiau cândva nucleul statului dac: Costești cu acropola lui Burebista, Blidaru cu o fortăreață tipică, Piatra Roșie, o fortăreață mai amplă, Fetele Albe, cu terasele sale și Sarmizegetusa Dacica, inima economică, politică, militară și culturală a statului dac.

În cap. IV ("Cucerirea romană"), sunt descrise competent două monumente admirabile, ridicate în cinstea lui Traian, învingătorul Dacilor: banda spiralică sculptată a Columnei din Roma și metopele trofeului său înălțat în 109, la Adamclisi, pe pământul Dobrogei.

Autorul american, pentru a identifica reliefurile Columnei, a utilizat numeralele istoricului german Conrad Cichorius din opera sa monumentală "Die Reliefs der Trajanssäule" (1896-1900). Prin referirile sale erudite, valoarea istorică și arheologică a acestor monumente crește.

Cap. V (“Dacia sub stăpânirea romană”) este dedicat romanizării Daciei, proces istoric și social lingvistic prin care aceasta imediat după cucerirea romană (106), a fost împânzită de trupe romane și masiv colonizată cu elemente latinofone din întreg imperiul, așa cum afirmă Eutropiu: “infiniteae copiae hominum ex toto Urbe Romano”.

Conviețuirea reală și permanentă a coloniștilor latinofoni cu Dacia a reprezentat o condiție esențială a romanizării, iar un rol important în realizarea acestui fenomen complex l-a jucat și armata romană.

Dacia a fost, așa cum afirmă Paul Mackendrick, o provincie legată strâns de Occidentul roman, iar acest lucru este dovedit de procesul de urbanizare (12 orașe), de instituțiile provinciale și orășenești, de monumentele arhitectonice (băi, amfiteatre), de monumente sculpturale, și mai ales de marea preponderență a inscripțiilor latinești (c. 3000), față de cele grecești (c. 35).

În continuare sunt descrise principalele orașe din Dacia traiană: Ulpia Traiana Augusta Dacica Sarmizegetusa, Drobeta, Sucidava (Celei), Romula (capitala prezumtivă a Daciei Malvensis), Apulum (Alba Iulia), Potaissa (Turda), Napoca, Porolissum (Moigrad), Dierna (Orșova), Tibiscum (Jupa), Ampelus (Zlatna).

Procesul de romanizare a Dobrogei este prezentat pe baza dovezilor arheologice provenite de la o seamă de cetăți de pe teritoriul Daciei Pontice: Tropaeum Traiani, Axiopolis, Capidava, Carsium, Ulmetum, Troesmis, Arrubium, Dinogetia, Salsovia, baza navală de la Bărboși.

Epoca maximei înfloriri a provinciei Dobrogea s-a realizat între domnia lui Constantin cel Mare (306-337) și cea a lui Iustinian (527-565), ceea ce atestă vitalitatea demnă de atenție a Imperiului roman de răsărit într-o vreme în care Imperiul de apus se apropia de prăbușire.

Cap. VI tratează despre Dacia și Moesia în timpul Imperiului roman târziu, insistându-se asupra reinstaurării autorităților romane asupra Câmpiei Olteniei și Munteniei sub Constantin cel Mare și Heraclius (610-641), fapt care a dus la consolidarea romanității la Dunărea de jos.

Este pertinentă observația savantului american: “Slavii nu au nimic Dobrogea, ci au fost absorbiți. O dovedește limba română a cărei structură gramaticală este latină. Românilor le place să atragă atenția că denumirile părților legate de om, ale gospodăriei sunt latine: casă, poartă, curte, perete, fereastră, iar cele legate de animale sunt slave: ocol, ogradă, grajd, poiană. Oricum, eleganța latină a limbii române constituie una dintre moștenirile durabile ale îndelungatei prezențe romane în Dobrogea”.

Totuși sunt demne de făcut câteva observații de ordin istoriografic pe care autorul le datorează unor studii și cercetări arheologice, depășite de progresul științei.

- Creatorii sculpturilor de la Cernavodă au trăit pe la sfârșitul mileniului V î.e.n., sau începutul mileniului IV î.e.n., și nu pe la 3000 î.e.n. (pag. 9);

- arheologii români contemporani datează cultura Cucuteni între (3600-2700) î.e.n. și nu pe la 2700 î.e.n. (pag. 9);

Ulpia Traiana, Mithras.

- epoca neolitică începe pe teritoriul României pe la 5500 î.e.n. și nu la aproximativ 3000 î.e.n. (pag. 12).

- cele mai vechi opere de artă descoperite pe teritoriul țării noastre datează din epipaleolitic (8000 - 7000 î.e.n) și nu pe la aproximativ 3000 î.e.n. (pag. 12); totuși cele mai vechi urme artistice din țara noastră datează din romanellian, etapă a epipaleoliticului timpuriu și au fost descoperite la Cuina Turcului și Dubova, datate prin metoda C 14 între 10650 + 120 ani și 8175 + 200 ani î.e.n., al cărui inventar este compus din obiecte de artă decorativă din os și corn, cu motive geometrice incizate, din obiecte de podoabă în diverse culori naturale etc. (cf. Al. Păunescu "Studii și cercetări de istorie veche", 21, 1970, p. 3-29);

- sanctuarele de la Căscioarele aparțin fazei A2 a culturii Gumelnița (3600-3400 î.e.n.) și nu perioadei 2700-2000 î.e.n. (p. 13);

-figura zoomorfă de la Pietrele (aparține culturii Gumelnița) datează din mileniul IV î.e.n. și nu de la 2000 î.e.n. (pag. 14);

- neoliticul pe teritoriul țării noastre începe în mileniul VI î.e.n. și nu dela 3000 - 2700 î.e.n. (p.14);

— cultura Sighișoara-Wietenberg este datată între 1700 - 1300 î.e.n. și nu 1300 î.e.n. (p.20);

- data exactă a întemeierii Histriei este 657 î.e.n., așa cum precizează Eusebius Hieronymus în "Epistolae", p. 95, B. Helm, nu cum se afirmă la p. 25;

- portul Histriei a funcționat până la sfârșitul antichității și nu s-a blocat în sec. III î.e.n., ci atunci a început procesul de înnisipare (p. 26);

- Tomisul nu a existat ca simplă anexă a Histriei până în epoca elenistică (p. 34), afirmație contrazisă de recente săpături arheologice efectuate în curtea catedralei, care au scos la iveală straturi de locuire aparținând perioadei de început a acestei colonii milesiene (mijlocul sec. VI î.e.n.) și continuă neîntrerupt până în epoca elenistică;

- orașului Napoca nu i s-a dat rangul de colonie de către împăratul Commodus (p. 99), ci de către Marc-Aureliu;

- nu Zenovius (p. 155), ci Zenevius este numele corect ce apare în inscripția de bronz (sec. IV), descoperită la Biertan (jud. Sibiu) "Ego Zenevius votum posui", o mărturie importantă despre supraviețuirea culturii romane în Dacia după retragerea aureliană).

Totuși istoricul și arheologul american Paul Mackendrick ar fi trebuit să trateze în lucrarea sa despre mărturiile arheologice de pe teritoriul statului centralizat dac, înfăptuit de Burebista, ale cărui hotare erau "spre răsărit, țărmul Mării Negre și Bugul, spre miazănoapte Carpații Păduroși, spre apus Cadrilaterul boem, Dunărea mijlocie și Morava, spre miazăzi Haemus sau lanțul Balcanilor" (C. Giurescu).

Apoi procesul de romanizare a Daciei nu se reduce numai la etapa 106 - 271 (165 ani, acreditată și de unii istorici români), ci în realitate, acest complex fenomen lingvistic și cultural a avut o durată mai lungă, de aproape 9 secole, de la instalarea Romanilor în Balcani (sec. III î.e.n.), care au ocupat populațiile ilire și trace, dând naștere, în regiunile nord-vestice ale Peninsulei Balcanice, Iliro-Romanilor, iar în Valea Dunării și în Carpați, Daco-Moeso-Romanilor, din care descind romanicii carpato-dunăreni, adică Românii și se încheie cu așezarea Slavilor (sec. VI-VII) în cadrul romanității carpato-balcanice.

Sinteza istorică "Pietrele Dacilor vorbesc" mai este însoțită și de un bogat material epigrafic și de o bibliografie aproape exhaustivă.

Impotriva unor denigratori ai istoriei poporului român, așa cum este Endre Haraszi, autorul cărții "Origin of the Rumanians (Vlach Origin, Migration and Infiltration to Transylvania)", apărută la Toronto (Canada), în 1977, valoroasa lucrare istorică "The Dacian stones speak", concepută pe baza unui bogat material istoric și arheologic, răspândește dincolo de granițele României socialiste, adevăruri esențiale despre procesul de romanizare a Daciei, despre continuitatea neîntreruptă a Daco-Romanilor pe teritoriul Daciei, despre originea română a poporului și a limbii române.

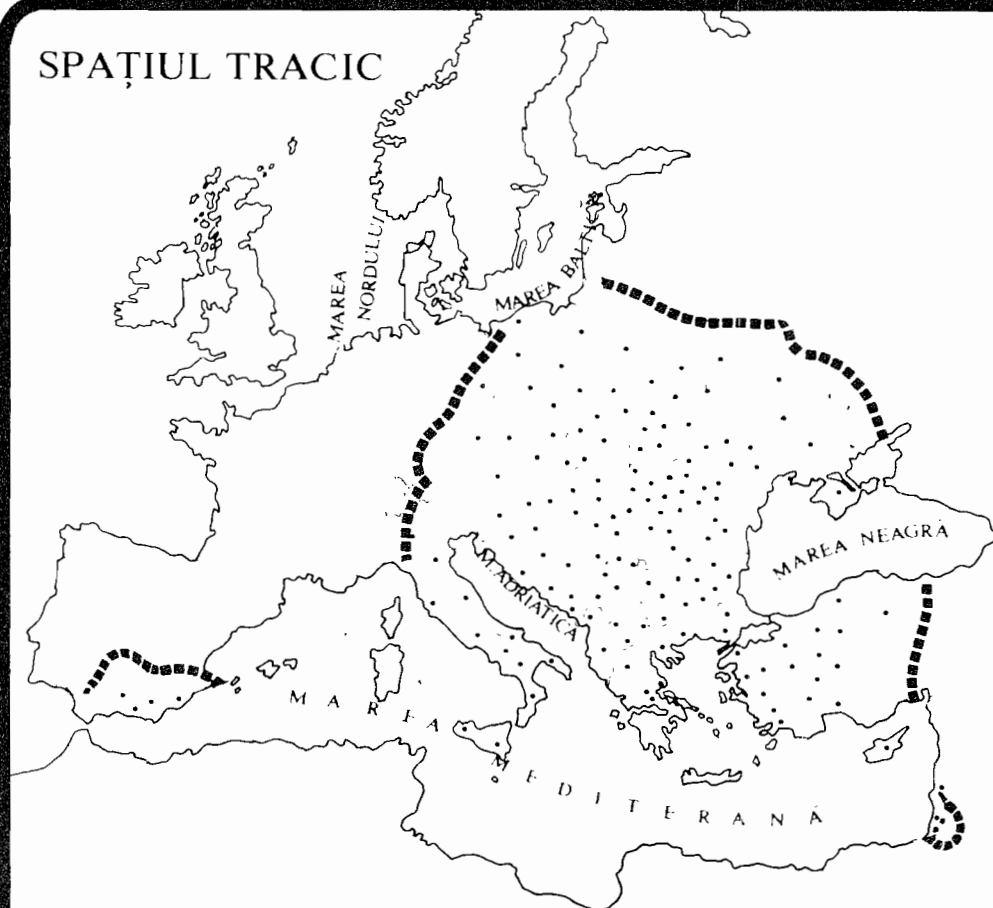

Histria, monedă
Castor și Pollux

Histria, monedă
Vultur și delfin

SPAȚIUL TRACIC

Tracii sunt neamul cel mai numeros și mai răspândit din lume,
după cel al Indienilor (Herodot)

<i>Vladimir I. Gheorghiev: Tracii, Pelasgii, Aheii, Ionienii, Eolienii și Dorienii</i>	1
<i>Emil Manu: Autohtonismul dacic în viziunea lui Blaga</i>	5
<i>Vasile Vetișanu: Neamul Tracilor - mai presus de veacuri și milenii (III)</i>	9
<i>George G. Ivan: Pietrele Dacilor vorbesc (recenzie)</i>	11

NOI TRACII
Redactia: Via Larga 11, Milano

Direttore responsabile: Sabino d'Acunio
Direz. Foro Traiano 1/A Roma - Reg. Trib. Roma n. 17282 del 31.5.78
Rivista mensile - Spedizione in abbonamento postale gruppo terzo (70%)
Centro stampa B.G. - Via larga 11 Milano